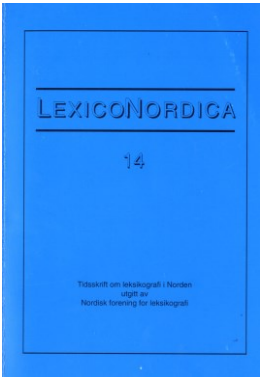

LexicoNordica

Forfatter:	Tuija Luokkakallio [En engelsk-finsk ordbok]	
Anmeldt værk:	<i>Suuri englanti-suomi – sanakirja</i> . Redaktion: Gummerus Kustannus Oy:n sanakirjatoimitus, toimituskuntaan vuosina 2002-2005 kuulleet sanakirjatoimittajat ja Kielikone Oy ('Gummerus förlags ordboksredaktion, de redaktörer som ingick i redationen 2002-2005, samt Kielikone Oy'). Helsinki: Gummerus 2005	
Kilde:	LexicoNordica 14, 2007, s. 239-244	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Tuija Luokkakallio

En engelsk-finsk ordbok

Suuri englanti-suomi – sanakirja. Redaktion: Gummerus Kustannus Oy:n sanakirjatoimitus, toimituskuntaan vuosina 2002–2005 kuuluneet sanakirjatoimittajat ja Kielikone Oy ('Gummerus förlags ordboksredaktion, de redaktörer som ingick i redaktionen 2002–2005, samt Kielikone Oy'). Helsinki: Gummerus 2005. 1382 s., € 115,-

År 2005 publicerades en ny, omfattande engelsk-finsk allmänspråklig ordbok på Gummerus förlag. Den är utarbetad i samarbete med språkteknologiföretaget Kielikone Oy. Projektet har haft finansiering bl.a. från Europakommissionen, och arbetet har inneburit en genomgripande förnyelse av den engelsk-finska ordbas som skapades inom förlaget på 1990-talet. Ordboken är riktad till studerande, översättare och andra professionella språkbrukare samt till andra personer som behöver engelska i stor utsträckning. Den är tänkt också för inlärare av finska. Förord och användaranvisningar finns både på finska och på engelska. Boken ingår också i Kielikones stora elektroniska engelska ordbok *MOT Englanti 4.6*.

Ordboken innehåller över 70 000 uppslagsord och därtill över 10 000 idiom och fras- eller partikelverb med finska ekvivalenter. Orden och fraserna åskådliggörs med hjälp av 50 000 språkexempel som baserar sig på autentiskt engelskt textmaterial, främst British National Corpus. Eftersom ordboken är så pass omfattande är den också stor och tung till formatet. Det är kanske inte en så stor olägenhet för översättare, men för en student som kanske behöver ha den med sig i väskan är den i största och tyngsta laget. Med mjuka pärmar hade ordboken varit lättare, men i gengäld hade hållbarheten lidit. Tunnare papper i boksidorna hade också gjort boken litet lättare men då skulle bladen å andra sidan snabbare rivits sönder och boken hade också varit besvärligare att bläddra i.

På pärmarnas insida (både fram- och bakpärmen) finns en utmärkt snabbguide, en exempelsida ur ordboken där de olika markeringarna förklaras. Både i början och slutet av boken finns också en förklaring till de ljudbeteckningar som förekommer i uttalsanvisningarna. Det är IPA-alfabetet som används.

Ordboken är satt med tillräckligt stor text: texten är lättläst och det är enkelt att hitta det man söker. Lemman och sublemman (t.ex. fras- eller

partikelverb) är fetstilta och skiljer sig tydligt från den övriga texten. Uppslagsorden följs först av uttalsangivelse och sedan av förkortningar för stilvärde och användningsområde. Förutom det omfattande allmänspråkliga ordförrådet ingår en hel del lemman och exempel som representerar andra stilarter, t.ex. vardagliga och jargongartade uttryck och uttryck med högtravande eller ålderdomlig klang. Efter angivelsen av bruksområde följer ordklassangivelse och andra grammatiska uppgifter, t.ex. tempusböjningen för oregelbundna verb. De grammatiska angivelserna följs av uppslagsordets finska ekvivalenter samt engelska exempel och exempelöversättningar. Ekvivalenterna är överlag ordnade så att de vanligaste och de konkreta betydelsena kommer först medan ekvivalenter med andra stilvärden än neutral stil kommer sist liksom fackspråkliga ekvivalenter. Det här underlättar sökandet efter adekvat ekvivalent eftersom man inte obetingat behöver leta igenom hela listan.

I den grammatiska informationen ingår uppgifter om substantivens singularitet resp. pluralitet. Ordet *equipment* betecknas som singularart, men av de finska ekvivalenterna framgår det att det kan motsvaras av plurala ord (*varusteet* 'utrustning', *välineet* 'redskap' [de finska orden står i nom./ack.plur.]). Partikel- eller frasverben står som egna, fetstilta sublemman och är därmed lätta att hitta. Avvikande pluralformer, t.ex. *wives* och *selves* är upptagna som lemman, vilket är till hjälp för engelskstuderande som inte nödvändigtvis är förtrogna med formerna. För verben anges om de är transitiva eller intransitiva. För substantiven saknas däremot uppgift om de kan stå i pluralis eller inte, dvs. om de hör till gruppen *countable* eller *uncountable*. Den informationen ingår visserligen inte överlag i engelsk-finska ordböcker men vore ett utmärkt tillägg bland de grammatiska uppgifterna. Angivelsen skulle vägleda inlärare i fråga om bruket av artiklar och den skulle inte ta mycket plats.

För vissa uppslagsord ingår också uppgift om vilken engelsk varietet de representerar: amerikansk, brittisk, australisk eller skotsk. Utgångspunkten är brittisk engelska: för t.ex. ordet *center* finns en angivelse om att formen är amerikansk och en hänvisning till ordet *centre* som är den brittiska skrivformen. I artikeln *centre* återfinns ekvivalenter och andra uppgifter. Att brittisk engelska utgör utgångspunkten finns nämnt i användaranvisningarna. För en del ord har i alla fall den amerikanska formen valts som enda uppslagsform medan den brittiska formen bara ges inom parentes, t.ex. *memorize* (*memorise*) och *criticize* (*criticise*). Detta speglar förmodligen det faktum att stavning med z blivit vanligare även i brittisk engelska på senare tid.

De engelska språkexemplen och de finska exempelöversättningarna är mycket bra. De hjälper användaren att använda orden rätt och i rätt

slags kontext. Exempleren är satta i kursiv och framträder tydligt ur den övriga texten. För en del uppslagsord ges flera exempel på olika typer av användningar. Exempleren är valda så att de ska ge så mycket information som möjligt om uppslagsordets användning, betydelsenyanser och grammatiska egenskaper, vilket ger språkinlärare och andra användare maximal nytta. Se figur 1 nedan.

centenarian

192

centenarian [sen'ti:nəriən] *a*, *s* satavuotias [henkilö]
1 centenary [sen'ti:nəri] *s* (yl br) satavuotisjuhla
2 centenary *a* satavuotinen
1 centennial [sen'teniəl] *s* (yl am) satavuotisjuhla
2 centennial *a* satavuotinen
center ['sentə] *s* (am) ks. *centre*
centered ['sentəd] *a* (am) ks. *centred*
centigrade ['sentigreɪd] *s* *vanh* 1 celsiusaste 2 celsiusasteikko (*myös* centigrade scale)
centigram ['sentigræm] *s* (*myös* centigramme) sentigramma
centilitre ['sentilitə] *s* (*am* centiliter) sentilitra
centimetre ['sentimɪtə] *s* (*am* centimeter) sentimetri, sentti
centipede ['sentipi:d] *s* *biol* juoksujalkainen, tuhatjalkainen
central ['sentrəl] *a* (*adv* centrally) 1 keski-, keskus-, keskeinen, jnk keskellä sijaitseva *central / Central Europe* Keski-Eurooppa, *I live in ~ Dublin*. Asun Dublinin keskustassa. 2 keskeinen, huomattava, tärkeä *These questions are ~ to his recent book*. Nämä ovat keskeisiä kysymyksiä hänen uudessa kirjassaan. 3 keskus-, keskitetty (hallinnosta ym.) *the Central Committee of the Communist Party* kommunistisen puolueen keskuskomitea
central administration *s* *hall* keskushallinto
Central African Republic *s* *maat* Keski-Afrikan tasavalta
Central America *s* *maat* Keski-Amerikka, Väli-Amerikka
central bank *s* *tal* keskuspankki
central canal *s* *fysiol* keskuskanava
central committee *s* *hall* keskuslautakunta, (yl kommunistipuolueiden) keskuskomitea
central core *s* *tekn* keerna, [valu]sydän
central council *s* *hall* liittovaltuusto
Central Europe *s* *maat* Keski-Eurooppa
central government *s* keskushallinto
central heating *s* keskuslämmitys
Central Intelligence Agency *s* *CIA* Yhdysvaltain tiedustelupalvelu, CIA
centralism ['sentrəlɪzəm] *s* sentralismi, keskusjoh-toisuus
centralize ['sentrəlaɪz] *v* *tr* (*myös* centralise) keskitää, sentralisoida
central locking *s* (auton) keskuslukitus
centrally *adv* keskellä, keskeisesti, keskus- *a* ~ *located hotel* keskustassa sijaitseva hotelli, *The house is ~ heated*. Talo on keskuslämmitteinen.
central nervous system *s* *anat* keskushermosto
central processing unit *s* (*myös* central processor) *atk* CPU [keskus]prosessori, keskusyksikkö
central reservation *s* (br) keskikaista, keskisarka (moottoritien kaistojen väliin jäävä viherkaistale)
central state *s* keskusvaltio
1 centre ['sentə] *s* (*am* center) 1 keskus, keskusta, keskikohta *The hotel is located in / at the ~ of Brighton*. Hotelli sijaitsee Brightonin keskustassa. *There was a large table in the ~ of the room*. Keskellä huonetta oli suuri pöytä. 2 keskus-[paikka] *a* *research* ~ tutkimuskeskus, *a sports ~ urheilukeskus*, *a shopping ~ ostoskeskus*, *In those days Paris was the cultural ~ of Europe*. Siihen aikaan Pariisi oli eurooppalaisen kulttuurin keskus. 3 *kuv* (tapahtumien ym.) keskipiste *She loves being the ~ of attention*. Hän rakastaa huomion keskipisteenä olemista. 4 (makeisen) sisus, täyte 5 *geom* keskipiste 6 *pol* keskusta *Politi-*

cally, she is slightly left of ~. Hän on politiikassa vasemmalle kallellaan. 7 *urh* keskushyökkääjä 8 *urh* keskitys 9 *tekn* keskiö, keskuskappale **centre of excellence** (*am* center) huippuyksikkö, huippulaitos *a centre of excellence in speech technology research* puheteknologian tutkimuksen huippuyksikkö
2 centre *v* *tr/itr* (*am* center) 1 (*yl* *be* ~*d*) keskittyä (jstak toiminnasta) *The industry is ~d in the USA*. Teollisuudena on keskittynyt Yhdysvaltoihin. 2 asettaa jk jnk keskelle 3 *urh* keskittää 4 *urh* (yl am) pelata keskushyökkääjänä
centre [a]round / on (*am* center) keskittyä, painottua, keskittää, painottaa *Much of the discussion centred around the issue of finance*. Keskustelu painottui erityisesti talouskysymykseen.
centre back *s* (*am* center back) *urh* keskimäinen takamies
centreboard ['sentəbɔ:d] *s* (*am* centerboard) mer nostoköli
centred ['sentəd] *a* (*am* centered) 1 jhk keskittynyt, -keskeinen, -painotteinen *a student-centred approach* opiskelijakeskeinen lähestymistapa 2 -täytteen (yl täytesuklaasta) 3 (yl am) varma, tyyni, tasapainoinen (henkilöstä)
centrefield *s* (*am* centerfield) *urh* takakentän keskiosa (baseballissa)
centrefold ['sentəfəʊld] *s* (*am* centerfold) 1 (lehden) keskiaukeama 2 (yl alastonta henkilöä esittävä) keskiaukeamakuva 3 keskiaukeamatyttö, keskiaukeamapoika
centre forward *s* (*am* center forward) *urh* keskushyökkääjä (jalkapallossa, jääkiekossa ym.)
centre lathe *s* (*am* center lathe) *tekn* kärkisorvi, keskisorvi
centre of gravity *s* (*am* center of gravity) *fys* painopiste
centrepiece ['sentəpi:s] *s* (*am* centerpiece) 1 (pöydän keskellä oleva) koriste-esine 2 *kuv* (taidekokoelman ym.) helmi, vetonaula 3 *kuv* (tapahtuman ym.) huipennus, huippukohta, kohokohta 4 *kuv* ydinajatus, tärkein teesi, keskeinen osa
centre stage *s* (*am* center stage) 1 näyttämön keskiosa 2 *kuv* pääosa, keskeinen osa, keskipiste *Future plans will take ~ in the discussion*. Tulevaisuuden suunnitelmat tulevat olemaan keskeisessä osassa keskustelussa.
centrifugal [sen'trifju:ɡəl] *a* *fys* keskipakoinen
centrifugal apparatus *s* *tekn* sentrifugi, linko
centrifugal force *s* *fys* keskipakovoima
1 centrifuge ['sentrifju:dʒ] *s* *tekn* linko, sentrifugi
2 centrifuge *v* *tr* *tekn* (yl *be* ~*d*) lingota
centrist ['sentrist] *a*, *s* *pol* keskustalainen
centrosome ['sentrəsəʊm] *s* *biol* sentrosomi
centurion [sen'tʃʊəriən, (am) sen'tɔ:riən] *s* *hist* sadanpäimies (antiikin Roomassa)
century ['sentʃəri] *s* 1 vuosisata *The castle was built in the early 17th ~*. Linna rakennettiin 1600-luvun alkupuolella. 2 *urh* sata juoksua (krikketissä)
CEO *lyh* Chief Executive Officer toimitusjohtaja
cep ['sep] *s* *kasv* herkkutatti *Boletus edulis*
cephalgia [sefələldʒiə] *s* *iääk* päänsärky
cephalic [sɪ'fæli:k, sɔ'fæli:k] *a* *iääk* kefaalinen, pää-[kallo]-
cephalization [sefələ'zeɪʃən] *s* *el* kefalisaatio (aivojen kehityksen keskittyminen päähän evoluutiossa)

FIGUR 1

Enligt baksidestexten och förordet innehåller ordboken fackområdesterminologi från över 80 olika områden. Områden som är viktiga i ett nuspråkligt perspektiv har getts företräde, t.ex. informationsteknik, datakommunikation, ekonomi, administration och juridik samt medicin och miljö. Jag valde ut för närmare granskning fyra områden som är centrala inom mitt eget arbete och kontrollerade hur väl basordförrådet från dessa områden finns representerat i ordboken. Områdena är ekonomi, informationsteknik, juridik och språkvetenskap. Jag excerperade termer från vart och ett av områdena ur aktuella texter och ordlistor och ur mitt eget undervisningsmaterial.

Ekonomiska termer finns rätt väl representerade i boken genom ord som t.ex. *over-the-counter* (fi. *ilman pörssin välitystä myyty osake*, sv. 'handel [med aktier] över disk'), *rights issue* (fi. *uusmerkintä*, sv. 'nyemission') *banker's draft* (fi. *pankkivekseli*, sv. 'bankväxel'), *promissory note* (fi. *velkikirja*, sv. 'skuldebrev') och *flotation* (fi. *osakkeiden liikkeelle lasku*, sv. '(aktie)emission'. Å andra sidan saknas en del centrala ord, t.ex. förkortningar som *SME – small and medium-sized enterprise* (fi. *PK –yritys*, sv. 'SMF') och *COD – cash on delivery* (fi. *jälki vaatimus, postiennakko*, sv. 'efterkrav, postförskott').

I fråga om informationsteknik är det säkert så gott som omöjligt att hålla en ordbok à jour eftersom området och dess terminologi förändras i så snabb takt. Inom ett långsiktigt ordboksprojekt får man inte med de allra nyaste termerna, men basordförrådet inom området är dock förhållandevis väl täckt. Termer som *wireless* ('trådlös'), *laptop* ('bärbar dator'), *networking* ('nätverksarbete'), *aerial* ('antenn') och *troubleshoot* ('felsöka') finns med (men inte *troubleshooter* ['felsökare'] i teknisk betydelse). Vidare finns *driver* ('drivrutin'), *hacker* ('hackare'), *antivirus programme* ('antivirusprogram'), *firewall* ('brandvägg') och *cookie* ('kaka'). De enda ord jag letade efter och inte hittade var *spyware* ('spionprogram') och *keystroke* ('tangentsnedslag').

Också det språkvetenskapliga basordförrådet är väl representerat, t.ex. *allophone* ('allofon'), *allegory* ('allegori'), *deictic* ('deiktisk'), *finite* ('finit'), *hyperbole* ('hyperbol'), *subjunctive* ('konjunktiv, subjunktiv') och *vocative* ('vokativ'). För vissa termer ingår förutom den finska ekvivalenten en förklaring på finska. Uppslagsorden *homonym* och *oxymoron* motsvaras av de finska termerna *homonyymi* och *oksymoron*, men eftersom de är främmande ord som inte nödvändigtvis förstås av alla användare har de förklarats. För *homonym* lyder förklaringen (i ungefärlig svensk översättning) "ett ord som skrivs och uttalas lika som ett annat ord men som inte har samma betydelse". Artikeln innehåller också ett exempel som åskådliggör ordets betydelse

ytterligare. En del centrala termer inom språkvetenskapen letar man i alla fall förgäves efter. Ordet *cataphora* ('katafor') saknas t.ex. medan *anaphora* ('anafor') finns med. Andra termer som saknas är *glottal stop* ('glottisstöt'), *illocutionary act* ('illokut handling, kommunikativ handling'), *lexeme* ('lexem'), *metonymy* ('metonymi') och *phrasal verb* ('frasverb, partikelverb'). Av dessa förekommer det sistnämnda och dess finska motsvarighet i inledningen till ordboken.

Jag kontrollerade också i någon mån hur mycket juridisk terminologi som förekommer i ordboken. Termer som hänför sig till lagstiftning verkar vara ganska väl representerade, t.ex. *constitutional law* ('statsrätt, författningsrätt'), *community law* (Europarätt, unionsrätt), *common law* ('sedvanerätt') och *case law* ('rättspraxis, prejudikaträtt'). Jag tittade särskilt på skilsmässotermer och sådana finns med i rätt hög utsträckning. Några centrala termer saknas dock eller kunde ha haft aktuellare ekvivalenter. För termerna *plaintiff* och *petitioner* ('kärande, målägare') ges de finska ekvivalenterna *kantaja*, *asianomistaja* och *haastaja* men inte *hakija* ('sökande') som är det ord som nuförtiden används i Finland i skilsmässomål. *Decree absolute* ('beslut om äktenskapskillnad') finns med men inte *decree nisi* ('[beslut om] betänketid vid äktenskapskillnad') trots att betänketid allmänt tillämpas i Finland. Ett annat termpar som finns representerat bara genom den ena termen är *trial court* (om domstol som först behandlar ett mål) och *appeal court* (ung. 'appellationsdomstol, överrätt'). Den förra saknas och den senare finns med.

Eftersom ordboken riktar sig också till inlärare av finska, försökte jag ta reda på hur väl man lyckats på den punkten. Jag bad en engelskspråkig kollega undersöka om hon har nytta av ordboken i sina finskstudier. Enligt henne är det bra att förord och anvisningar finns på båda språken – det är inte särskilt vanligt i ordböcker. En lista på fonetiska tecken hade kunnats finnas med också för finskans del för att underlätta uttalsinläringen. Hon påpekade också att de engelska exempelord som finns angivna för de olika fonetiska tecknen kunde ha varit översatta till finska (det skulle i och för sig främst tjäna finskspråkiga, inte icke-finskspråkiga). Min kollega uppskattade också de finska exempelöversättningarna. Via dem åskådliggörs inte bara ordens betydelser, utan inläraren lär sig en hel del om finskt språkbruk. Det är bra att ordboken är omfattande för då tar den upp ord utöver de allra allmännaste som inlärningsordböcker vanligen inskränker sig till. Min kollega hittade t.ex. ord som anslöt sig till hennes hobbyer och till naturen, ord som inte är så frekventa men som man ändå behöver när man bor i ett främmande land. Men eftersom ordboken först och främst riktar sig till finsksprå-

kiga användare fungerar den inte som produktionsordbok för engelskspråkiga. Det saknas väsentlig information om de finska ekvivalenterna, t.ex. böjningsuppgifter.

Gummerus stora engelsk-finska ordbok är en omfattande, tydlig och lättanvänd ordbok. Den passar för översättare och andra professionella språkbrukare men också för studenter och för språkinlärare med finska som främmande språk. För studenter kan boken vara ganska skrymmande och tung att bära omkring på men innehållsligt lämpar den sig utmärkt för studiebruk. Presentationssättet är klart och genom exempelaterialet åskådliggörs hur orden används. Både uppslagsord och exempel är lätta att hitta. Ordboken är en receptionsordbok för finskspråkiga. Som produktionsordbok för engelskspråkiga fungerar den inte särskilt bra.

Ordboken innehåller ett stort antal allmänspråkliga uppslagsord men även ord från andra stilområden såsom vardagsspråk och högtidligt språk. Också termer från olika fackområden finns ganska väl företrädade, t.ex. ekonomi, juridik, informationsteknik och språkvetenskap. Både det allmänspråkliga och det fackspråkliga ordförrådet är aktuellt.

Tuija Luokkakallio
Lärare i engelska
Vasa universitet
Språktjänst
PB 700
65101 Vasa
tluo@uwasa.fi

(Övers. från finska av Nina Martola)